

межах дослідів історичної науки — так звані «метафоричні» математичні моделі. Синергетики щораз активніше належають на зближенні природничого і гуманітарного ресурсу — адже вивчення людини і суспільства є процесом вкрай складним — «ми маємо справу з системами, що розвиваються незворотно»¹⁵⁸ і «натурний» експеримент виключено.

Інтелектуальні наукові ігри з застосуванням адекватних математичних моделей нададуть ширше поле можливостей для побудови «теоретичної майбутньої культури». І цей віртуальний проект — теж один з аттракторів.

Закон незалежності художніх систем і наявність евристичних можливостей прогностики і діагностики ними довколишнього середовища (суспільства і середовища природничого) нині виводять останні на роль Головного Конструктора часопростору, що стремить до ноосфери. Це стосується всієї європейської культури, нашої — зокрема, відмінність складають темпи руху, змісти картин світу, якість цінностей та специфіка ставлення до переходової доби в різних культурах.

Ми стаємо свідками (учасниками) того, як художня культура запускає механізми перебудови світу (суспільств) з одного масштабу на інший. Саме тому на цьому етапі ми фіксуємо змішання мов, законів, картин світу, патові ситуації у стосунках суб'єктів, «зайві» заготовки ескізів поведінки культури тощо.

Є точка зору, що за подібних умов художня культура «розпаковує континуум смислів» (В. Налімов), онтологічно завжди наявний. Є інша точка зору — що саме зараз і в інші історично подібні часи новоутворюються смисли, духовні цінності, інші сенси життя. Це суто світоглядна розбіжність, що має під собою ґрунтовні диференціації у ставленні до центру, до Бога, до поняття істини тощо. Але

---

¹⁵⁸ Там само. — С. 100.

незалежно від розбіжностей ми маємо справу з поняттям якості і унікальності сенсу буття, яке будується.

В українській культурі вже бароко було синергійною репетицією сучасного, новітнього сценарію з траєкторією до ноосферної культури. (Згадайте й рухи культури до медіації — фрагменти цього сценарію.)

Нині ж український театр і художня культура містяться на грані між детермінованою і ймовірною поведінкою. «Класичні» культурні форми (зокрема, так званий репертуарний театр) працюють в режимі поспішної адаптації до нових середовищ (суспільних, соціокультурних, цивілізаційних тощо), нових викликів. В умовах такої екстремі традиційний театр, згідно з механізмами редукції, «розробляє» спрощені, «самозахисні» сценарії — з використанням комерціалізації, елементів шоу-бізнесу, ставки на зірок, з використанням кіберпростору на вторинних ролях і т. п.

Нетрадиційні, пошукові, «фрактальні» зони відпрацьовують сталкерські сценарії — з відмовою від традиційного логоцентризму, з шокуючою лексикою у функції «відсторонення»-оновлення, з експансією у «чужі» зони, з напрацюваннями нових рекомбінацій часопростору, з містифікаціями, підмінами смислів, симулякрами, з «розширенням» суб'єкта аж до включення в нього «суб'єктів» вторинного одухотворення, з зухвалою передачею безмежної влади — грі, непередбачуваності, провокації спонтанності, з «відмовою» від законодавчого розуму — на користь інтерпретативного, з «відміною» єдиної істини, з практично безмежною владою креативності — уяви, фантазії, інтелекту, дії.

Небезпечна межа між детермінованою і ймовірною поведінкою є поведінка на «лезі хаосу», так звана критична поведінка. Усе щойно зазначене для пошукових систем і є саме цим типом поведінки. Художня система рухається в зону *джокера*, де вирішальними стають, як відомо, малі флуктуації, шумова інформація, випадковість, гра, міс-

тифікація, спроможні *стрибком* перевести систему у якісно наступну фазу руху, в іншу точку фазового простору. Пошуковий театр демонструє — ми пересвідчилися — саме ці культурні рухи: актуалізацію гри, вивільнення уяви, галюцинації, підсвідомості; провокацію спливання сценаріїв давньої пам'яті, що слугує ідентифікації, розширення горизонтів очікування майбутнього часу вже у сучасному і його керування сучасністю (переспів зі «стрілою часу» у буддизмі), розширення суб'єкта, відкритість структур, ризоматичність простору.

Закон резонансу. Отже, наша культура — у фазі перед стрибком. У фазі джокера. Провокаціям стрибка слугують *закон резонансу*, резонансного відгуку-луни, — і конкурентне художнє середовище, яке стимулює селективні механізми для відбору художньо- й естетично містких систем з сильною нелінійністю. У нашому контексті це, передусім, інноваційні системи і ті, що перебувають у статусі «квазі» в зоні надлишкового топосу. А також системи, що пасіонарно сильними рухами ведуть експансію з креативним ефектом у суміжні території.

Ми пересвідчилися у багатократній повторюваності внутрішніх сценаріїв художньої культури у переходову добу. Можна припустити, що культура провадить подібні «репетиції» до тих пір, поки не відчує близькість цілості. Хвиля енергетичного збудження-резонансу (те, що має назву «випадку резонансного підсилення первісних збуджень») має дістатися кордонів, за якими вона розпочне зворотний хід. Відбуваються багаторазові рухи луна-хвиль (рос. эхо-волн). На кордонах, на межі режиму з генерацією хвилевідгуків ми бачимо поведінку культури з присутністю турбулентності. Саме тоді сприйняття фіксує перервантя художньо-мовленневої комунікації (еклектика як «системне» начало, рух норм «квазі» по всьому кордону тощо). Але саме за часів такої локальної неста-